

Baryła-Matejczuk ¹M., Ferrer-Cascales ²R., Albaladejo-Blázquez N., Ruiz-Robledillo ²N., Fernández-Alcántara M., Rubio-Aparicio M., Lillo-Crespo M., Costa-López, ²Fabiani M.³

1 Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Polska

2 Uniwersytet Alicante, Hiszpania

3 Niezależny badacz, Włochy

WPROWADZENIE

Podstawa teoretyczna

- Podstawą dla podjętych analiz jest koncepcja wrażliwości środowiskowej (ang. *Environmental Sensitivity* - ES), która stanowi wkład w teoretyczny rozwój zagadnienia wrażliwości przetwarzania sensorycznego (ang. *Sensory Processing Sensitivity* - SPS)
- Wrażliwość przetwarzania sensorycznego to cecha temperamentu, której wysokie nasilenie charakteryzuje około 30% społeczeństwa (Pluess i in., 2018)
- Badania potwierdzają, że osoby wysoko wrażliwe odbierają i przetwarzają informacje i bodźce z otoczenia intensywniej i głębiej niż inni (Acevedo, 2020)
- Osoby należące do tej grupy są bardziej wrażliwe zarówno na pozytywne, jak i negatywne doświadczenia (Pluess, 2015)
- Wyniki dotychczas prowadzonych badań wyraźnie pokazują, że dla osób bardzo wrażliwych środowisko, w którym się rozwijają, ma szczególne znaczenie

CEL

Zaprezentowanie fragmentu badań dotyczących wrażliwości przetwarzania sensorycznego i wrażliwości środowiskowej, które zostały przeprowadzone z wykorzystaniem systematycznego przeglądu literatury (PRISMA) w ramach prac projektu "High sensitivity - innovative module in human sciences" (HSP) nr: 2020-1-PL01-KA203-082261

MATERIAŁY I METODY

ŹRÓDŁA DANYCH

Wyszukiwanie artykułów w ramach systematycznego przeglądu przeprowadzono w bazach danych

- PubMed,
- ScienceDirect,
- Scopus

Dodatkowe artykuły identyfikowano przeszukując odniesienia do innych artykułów.

STRATEGIA WYSZUKIWANIA

Baza	Strategia wyszukiwania
PubMed	((sensory processing sensitivity[Title/Abstract] OR (highly sensitive person)) AND ((theory) OR (theoretical background)))
ScienceDirect	("sensory processing sensitivity" OR "highly sensitive person") AND ("theory" OR "theoretical background")
Scopus	("TITLE-ABS-KEY(sensory processing sensitivity)" OR "highly sensitive person") AND ("theory" OR "theoretical background")

Bibliografia

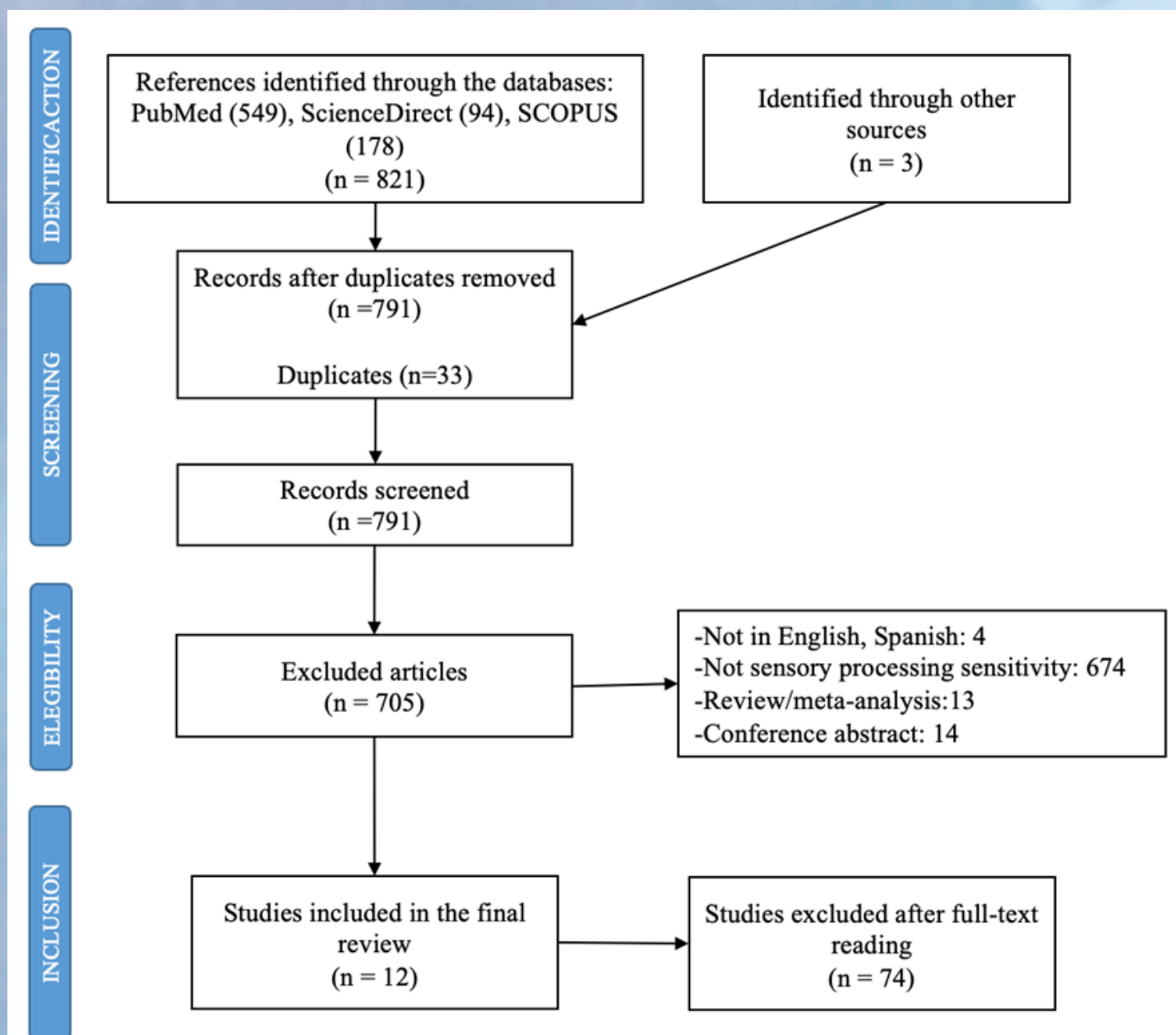
- Acevedo, B.P. (2020). The basics of sensory processing sensitivity. In B. P. Acevedo (Ed.). The Highly Sensitive Brain. Research, Assessment and Treatment of Sensory Processing Sensitivity (pp. 1-15). DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818251-2.00001-1>.
- Ellis, B. J., Boyce, W. T., Belsky, J., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2011). Differential susceptibility to the environment: An evolutionary- neurodevelopmental theory. *Development and Psychopathology*, 23(1), 7–28. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000611>
- Lionetti, F., Aron, A., Aron, E. N., Burns, G. L., Jagiellowicz, J., & Pluess, M. (2018). Dandelions, tulips and orchids: Evidence for the existence of low-sensitive, medium-sensitive and high-sensitive individuals. *Translational Psychiatry*, 8(1). <https://doi.org/10.1038/s41398-017-0090-6>
- Pluess, M., & Boniwell, I. (2015). Sensory-Processing Sensitivity predicts treatment response to a school-based depression prevention program: Evidence of Vantage Sensitivity. *Personality and Individual Differences*, 82, 40–45. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.011>
- Pluess, M. (2015). Individual differences in environmental sensitivity. *Child Development Perspectives*, 9(3), 138-143.
- Pluess, M., Assary, E., Lionetti, F., Lester, K.J., Krapohl, E., Aron, E.N. and Aron, A. (2018). Environmental sensitivity in children: development of the highly sensitive child scale and identification of sensitivity groups. *Developmental Psychology*, 54(1), 51-70. DOI: <https://doi.org/10.1037/dev0000406>
- Pluess, M., & Belsky, J. (2010). Differential susceptibility to parenting and quality child care. *Developmental Psychology*, 46(2), 379–390. <https://doi.org/10.1037/a0015203>

Contact: monika.baryla@wsei.lublin.pl
<https://highlysensitive.eu/en/>
<https://hs.wsei.eu/>

KRYTERIA WŁĄCZENIA I WYKLUCZENIA

- (I) artykuły dostępne w formie pełnego tekstu;
 - (II) artykuły opublikowane w języku polski, angielskim bądź hiszpańskim;
 - (II) artykuły wprost odnoszące się do teoretycznych podstaw zagadnienia wrażliwości przetwarzania sensorycznego.
- Ponadto, jako kryterium wykluczenia uwzględniono
- (I) artykuły nie związane z zagadnieniem i nie odnoszące się do teoretycznych jego podstaw;
 - (II) artykuły będące przeglądami literatury bądź metanalizami;
 - (III) opracowania będące podsumowaniami konferencji.

WYNIKI

- W pięciu artykułach wyjaśniono indywidualne różnice we wrażliwości na środowisko z perspektywy modelu *Diathesis-Stress* (Chavez et al., 2021; Iimura, 2021; Lionetti et al., 2018; Lionetti et al., 2019b; Slagt et al. al., 2017).
- Trzy badania wykazały, istnieje grupa osób, które są bardziej narażone na doświadczanie negatywnych konsekwencji przeciwności losu czy bardziej wrażliwe na trudne wydarzenia (Iimura, 2021; Lionetti i in., 2019b; Slagt i in., 2017).
- W innych trzech badaniach sugeruje się, że podatność tę można wyjaśnić pewnymi indywidualnymi czynnikami ryzyka, które mogą być genetyczne (krótki allel genu transportera serotoniny) (Chavez i in., 2021; Iimura, 2021; Lionetti i in. , 2018).
- W dwóch artykułach omówiono ramy *Biological Sensitivity to Context* (Iimura i Kibe, 2020; Lionetti i in., 2019b). Podstawą tej teorii są różnice fizjologiczne i biobehawioralne w wyniku narażenia na bodźce środowiskowe (Lionetti i in., 2019b).

WNIOSKI

W obszarze badań nad wrażliwością najczęściej wymieniane są trzy podejścia ją wyjaśniające:

- (1) koncepcja biologicznej wrażliwość na środowisko/kontekst (ang. Biological Sensitivity to Context (Ellis, Boyce, Belsky, Bakermans-Kranenburg, & Van Ijzendoorn, 2011; Shakiba, Ellis, Bush, & Boyce, 2019),
- (2) podejście mówiące o przewadze wynikającej z wrażliwości czyli Vantage Sensitivity (Pluess & Belsky, 2013) i podejście z perspektywy the Diathesis-Stress model (Belsky & Pluess, 2009) identyfikowane pod wspólną nazwą Differential Susceptibility (Pluess & Belsky, 2010), którą można przetłumaczyć jako wrażliwość dyferencyjna, czy jako podatność dyferencyjna;
- (3) koncepcja wrażliwości przetwarzania sensorycznego (and. Sensory Processing Sensitivity), która wyjaśnia, że cecha ta odpowiada za zdolność do rejestrowania, modulowania i organizowania informacji sensorycznych w odpowiedzi na wymagania środowiskowe.

Każde z wyżej wymienionych podejść zakłada, że istnieje zróżnicowanie w odniesieniu do adaptacyjności i w podatności na wpływy środowiska na organizm. Nadrzędną, meta-koncepcją łączącą założenia wyżej wymienionych, jest koncepcja wrażliwości środowiskowej (ang. Environmental Sensitivity). Podsumowując koncepcja wrażliwości przetwarzania sensorycznego, wpisująca się w założenia wrażliwości środowiskowej jest opracowana w podejściu poznawczym (społeczno-poznawczym), w ramach teorii osobowości, zaś pozostałe, na gruncie podstaw biologicznych i ewolucyjnych.